

**TREOIRLÍNTE MAIDIR LE COMHLÍONADH FHORÁLACHA NA nACHTANNA UM
EITIC IN OIFIGÍ POIBLÍ, 1995 agus 2001**

SEALBHÓIRÍ OIFIGE

(An Tríú hEagrán)

An Coimisiún um Chaighdeán in Oifigí Poiblí,
18 Sráid Chill Mochargán Íochtarach,
Baile Átha Cliath 2.
Teil: (01) 639 5666
Facs: (01) 639 5684
Ríomhphost: sipo@ombudsman.gov.ie
Idirlíon: www.sipo.ie

Nollaig 2002

<u>Clár</u>	<u>Leathanach</u>
Réamhrá	1
Na hAchtanna um Eitic in Oifigí Poiblí – Cúlra Ghinearálta	3
Ceanglais maidir le Nochtadh i gcás Sealbhóirí Oifige mar Chomhaltaí	6
<i>A. Ráiteas Bliantúil ar Leasanna Inchláráithe</i>	6
<i>B. Leas Ábhartha in Imeachtaí de chuid na dTithe a Nochtadh</i>	8
Ceanglais Bhreise maidir le Nochtadh mar Shealbhóirí Oifige	9
<i>A. Ráiteas ar Leasanna Breise</i>	9
<i>B. Ráiteas ar Leas Ábhartha i bhFeidhm atá le Comhlíonadh</i>	11
<i>C. Bronntanais</i>	13
<i>D. Maoin agus Seirbhísí</i>	14
Comhairleoirí Speisialta	15
Treoir Ghinearálta	16
<u>Aguisíní</u>	
Aguisín 1 - Mínithe	17
Aguisín 2 - Leasanna Inchláráithe	22
Aguisín 3 - Treoirlínte Rialtais (alt 15(4) d’Acht 1995)	26
Aguisín 4 - Bronntanais	31
Aguisín 5 - Oibleagáidí i ndáil le Comhairleoirí Speisialta	34

Réamhrá

An Coimisiún um Chaighdeán in Oifigí Poiblí (an Coimisiún um Chaighdeán) a d'fhoilsigh na treoirí seo do shealbhóirí oifige agus glacann siad ionad na dtreoirí, agus cúlghairtear na treoirí, a d'fhoilsigh a réamhtheachtaí, an Coimisiún um Oifigí Poiblí, i mí Feabhra 1998.

I gcás na dtreoirí seo, a chuireann san áireamh an tAcht um Chaighdeán in Oifigí Poiblí, 2001 (Acht 2001), tá siad beartaithe chun cabhrú le sealbhóirí oifige tuiscint a fháil ar na bearta atá le glacadh acu chun ceanglais an Achta um Eitic in Oifigí Poiblí, 1995 (Acht 1995) agus Acht 2001 a chomhlíonadh. Gairtear na hAchtanna um Eitic in Oifigí Poiblí, 1995 agus 2001 (na hAchtanna um Eitic) de na hAchtanna sin le chéile.

Tá na treoirí á bhfoilsiú faoi alt 25 d'Acht 1995. De réir mar a cheanglaítear, chuathas i gcomhairle le Coistí Leasanna Comhaltaí den Dáil agus den Seanad roimh fhoilsiú.

Sna hAchtanna um Eitic agus sna treoirí seo, ciallaíonn an téarma "sealbhóir oifige":

- An Taoiseach
- An Tánaiste
- Aire den Rialtas
- Aire Stáit
- Ard-Aighne is comhalta de Dháil Éireann nó de Sheanad Éireann
- Cathaoirleach nó Leas-Chathaoirleach Dháil Éireann nó Sheanad Éireann
- Cathaoirleach coiste de cheachtar Teach den Oireachtas, i gcás an oifig sin a bheith ainmnithe amhlaidh le rún ón Teach sin, nó
- Cathaoirleach Comhchoiste den dá Theach, i gcás an oifig sin a bheith ainmnithe amhlaidh le rún ó gach Teach.

Déantar roinnt téarmaí tábhachtacha eile a úsáidtear sna treoirí seo agus sa reachtaíocht a mhíniú in Aguisín 1 a ghabhann leis na treoirí seo.

De bhun alt 25 d'Acht 1995, tá sealbhóirí oifige i dteideal comhairle a iarraidh ón gCoimisiún um Chaighdeán in Oifigí Poiblí faoi aon fhoráil de chuid na nAchtanna um Eitic nó faoi fheidhm aon fhorála in aon imthoisc áirithe. Áirítear sa mhéid sin an cód cleachtas do shealbhóirí oifige atá á dhréachtú ag an Rialtas agus a fhoilseoidh an Coimisiún um Chaighdeán in am trátha. Foráiltear le hAcht 1995 nach mór don Choimisiún um Chaighdeán, i gcás ina n-iarrtar comhairle den sórt sin, í a sholáthar laistigh de 21 lá nó, mar mhalairt air sin, féadfaidh an Coimisiún um Chaighdeán diúltú comhairle a thabhairt. Chun aon bhaol míthuisceana a sheachaint, is fearr iarrataí ar chomhairle a dhéanamh i scríbhinn (lena n-áirítear le ríomhphost). De ghnáth, déanfaidh an Coimisiún

um Chaighdeáin gach comhairle de chineál substainteach a sholáthar, nó a dhaingniú, i scríbhinn.

Nuair a dhéantar iarraidh ar chomhairle chuig an gCoimisiún um Chaighdeáin i ndáil le cás áirithe, ní bheidh feidhm ag an bhforáil de na hAchtanna um Eitic lena mbaineann, a mhéid a bhaineann leis an duine a rinne an iarraidh, maidir leis an gcás sin le linn na tréimhse ón tráth a dhéantar an iarraidh go dtí an tráth a thugtar an chomhairle nó go dtí an tráth a dhiúltaíonn an Coimisiún um Chaighdeáin comhairle a thabhairt.

Tá sé de cheangal ar shealbhóirí oifige gníomhú de réir na dtreoirlínte seo agus de réir aon chomhairle a thugann an Coimisiún um Chaighdeáin faoi na hAchtanna um Eitic mura rud é, trí dhéanamh amhlaidh, go mbeadh foráil eile de na hAchtanna um Eitic á sárú acu.

Is ceart do shealbhóirí oifige a thabhairt dá n-aire go bhfuil na treoirlínte seo inghlactha in aon imeachtaí os comhair cúirte, nó binse eile, nó os comhair Coiste Leasanna Comhaltaí, nó os comhair an Choimisiúin um Chaighdeáin. Féadfar aon fhoráil de na treoirlínte seo a dhealraíonn d'aon cheann de na comhlachtaí réamhluaithe a bheith bainteach le ceist sna himeachtaí a chur i gcuntas le linn an cheist a chinneadh.

Na hAchtanna um Eitic in Oifigí Poiblí – Cúlra Ginearálta

An tAcht um Eitic in Oifigí Poiblí, 1995 (Acht 1995)

1. Le hAcht 1995 rinneadh socrú maidir le bunú an Choimisiúin um Chaighdeáin in Oifigí Poiblí agus Coistí Leasanna Chomhaltaí Dháil Éireann agus Sheanad Éireann. Rinneadh socrú maidir le nochtadh leasanna ag sealbhóirí oifige, ag comhaltaí eile de Thithe an Oireachtais, ag an Ard-Aighne, ag comhairleoirí speisialta de chuid Airí agus ag sealbhóirí stiúrthóireachtaí ainmnithe agus post ainmnithe i réimse leathan comhlachtaí poiblí, lena n-áirítear an státseirbhís. In Acht 1995 freisin, déileáladh le himscrúdú a dhéanamh ar sháruithe agus le treoirlínte a fhoilsiú agus comhairle a thabhairt d'fhonn a chinntiú go gcomhlíontar na forálacha atá ann. Tuairiscíodh go mion ann cumhachtaí an Choimisiúin um Oifigí Poiblí, na himthosca inar féidir gearáin a dhéanamh agus an próiseas ar tríd a dhéanfaí cinneadh chun tús a chur le himscrúdú. Le hAcht 1995 freisin toirmisceadh ar shealbhóirí oifige bronntanas luachmhara a choimeád agus leasaíodh na *Prevention of Corruption Acts, 1889 to 1916*.

An tAcht um Chaighdeáin in Oifigí Poiblí, 2001 (Acht 2001)

2. Le hAcht 2001 déantar socrú maidir le bunú an Choimisiúin um Chaighdeáin agus tugtar dó feidhmeanna a réamhtheachtaí, an Coimisiún um Oifigí Poiblí.
3. Is iad príomhfheidhmeanna an Choimisiúin um Chaighdeáin, mar a fuarthas ón gCoimisiún um Oifigí Poiblí iad, ná treoirlínte a fhoilsiú, comhairle a sholáthar ar í a iarraidh mar chabhair maidir le comhlíonadh na nAchtanna um Eitic agus imscrúdú a dhéanamh agus tuarascáil a thabhairt i ndáil le sárúithe ionchasacha. Baineann na feidhmeanna sin, i gcoitinne, le sealbhóirí oifige, le comhairleoirí speisialta agus le stiúrthóirí ainmnithe agus fostaithe de chuid comhlachtaí poiblí sonraithe.
4. Ní mór do shealbhóirí oifige Deimhniú Imréitigh Cánach a sholáthar don Choimisiún um Chaighdeáin in Oifigí Poiblí agus an tArd-Bhailitheoir a eisionn é, ar iarratas a fháil chuige sin, i gcás ina bhfuil na hoibleagáidí a fhorchuirtear leis na hAchtanna Cánach, leis na hAchtanna um Cháin Ghnóchan Caipitiúil agus um Cháin Fháltas Caipitiúil agus leis na hAchtanna Cánach Breisluacha, arna leasú, i ndáil le híoc nó tarchur aon chánacha, úis nó pionós atá dlite agus i ndáil le seachadadh aon tuairisceán a cheanglaítear a thabhairt. I dtaca leis an Deimhniú Imréitigh Cánach de, ní mór é a bheith eisithe ag an Ard-Bhailitheoir chuig an sealbhóir oifige tráth nach faide ná naoi mí sular toghadh nó sular ainmníodh an sealbhóir oifige agus tráth nach faide ná naoi mí tar éis é nó í a thoghadh nó a ainmniú.

Ós rud é gurb é atá i nDearbhú Reachtúil ná dearbhú a dhéantar de réir an Achta i dtaobh Dearbhuithe Reachtúla, 1938, arna leasú, ní mór do shealbhóirí oifige é a sholáthar don Choimisiún um Chaighdeán freisin á dhaingniú go bhfuil an sealbhóir oifige, tráth déanta an dearbhaithe, de réir mar is fearr is eol dó nó di nó mar a chreideann sé nó sí, ag comhlíonadh na n-oibleagáidí a fhorchuirtear air nó uirthi leis na hAchtanna dá dtagraítear thuas agus nach bhfuil aon bhac ar Dheimhniú Imréitigh Cánach a eisiúint. Ní mór don sealbhóir oifige an Dearbhú Reachtúil seo a dhéanamh tráth nach faide ná mí amháin sula dtoghtar nó sula n-ainmnítear é nó í agus nach faide ná mí amháin tar éis é nó í a thoghadh nó a ainmniú.

Ní mór don Sealbhóir Oifige an Deimhniú Imréitigh Cánach agus an Dearbhú Reachtúil a sholáthar don Choimisiún um Chaighdeán tráth nach faide ná naoi mí tar éis an dáta a toghadh nó a ainmníodh é nó í.

5. Má sháraítear na ceanglais thuas maidir le Deimhnithe Imréitigh Cánach agus Dearbhuithe Reachtúla déanfaidh an Coimisiún um Chaighdeán imscrúdú agus tarraingeofar suas tuarascáil scríofa ar thoradh an imscrúdaithe. Tabharfar an tuarascáil don Choiste iomchuí ar Leasanna Comhaltaí agus cuirfidh an Coiste sin faoi deara í a chur faoi bhráid an Tí.
6. I gcomparáid le hAcht 1995, déantar foráil in Acht 2001 maidir le réimse níos leithne imthosca inar féidir gearán a dhéanamh chuig an gCoimisiún um Chaighdeán. Áirítear ina measc sin, mar shampla, gearáin maidir le gníomhartha nó neamhghníomhartha de chuid “duine sonraithe” (a mhínítear in Acht 2001 agus a bhfuil sealbhóir oifige san áireamh ann) a d’fhéadfadh a bheith ar neamhréir le comhlíonadh cuí fheidhmeanna a oifige nó a hoifige nó a phoist nó a poist ag an “duine sonraithe”. Déantar foráil le hAcht 2001 freisin maidir le díolúine do ghearánaigh agus bunaítear bonn leis ar tríd is féidir leis an gCoimisiún um Chaighdeán Oifigigh Fiosrúcháin a cheapadh chun réamhfhiosrúcháin a dhéanamh maidir le gearáin.
7. Ceanglaítear le hAcht 2001 go dtarraingeofar suas cóid iompair do shealbhóirí oifige, do chomhaltaí eile de na Tithe agus don tseirbhís phoiblí. Is é an Coimisiún um Chaighdeán a fhoilseoidh na cóid iompair sin agus léireofar iontu caighdeán iompair agus ionracais do na daoine lena mbaineann siad i ndáil le comhlíonadh a bhfeidhmeanna agus i ndáil le nithe comhghaolmhara. Beidh na cóid inghlactha in aon imeachtaí os comhair cúirte, nó binse eile, nó os comhair Coiste Leasanna Comhaltaí de cheachtar Teach den Oireachtas, nó os comhair an Choimisiúin um Chaighdeán agus féadfar aon fhoráil d’aon chód den sórt sin a dhealraíonn d’aon cheann de na comhlachtaí réamhluaite a bheith bainteach le ceist sna himeachtaí a chur i gcuntas le linn an cheist a chinneadh.

Ceanglais maidir le Nochtadh ag Sealbhóirí Oifige mar Chomhaltaí

A. Ráiteas Bliantúil ar Leasanna Inchláráithe

8. Ceanglaítear ar dhuine, lena n-áirítear sealbhóir oifige, is comhalta de Dháil Éireann nó de Sheanad Éireann ar an 31 Nollaig aon bhliain (i.e. an dáta clárúcháin) ráiteas ar leasanna incláráithe a sholáthar don Choimisiún um Leasanna faoin 31 Eanáir ina dhiaidh sin. Is ceart go mbainfeadh an ráiteas aon tréimhse/tréimhsí ar lena linn a bhí an duine ina chomhalta nó ina comhalta de cheachtar Teach i rith na bliana roimhe sin.

Go praiticiúil, ciallaíonn sé sin go mbainfeadh an ráiteas bliantúil ar leasanna incláráithe an bhliain fhéilire ó 1 Eanáir go 31 Nollaig agus go soláthrófaí don Choimisiún um Chaighdeáin é faoin 31 Eanáir ina dhiaidh sin. Má bhíonn an Dáil ar lánscor ar an 31 Nollaig aon bhliain chun olltoghchán a dhéanamh, ní athródh an dáta clárúcháin ach amháin i gcás na bliana sin – féach an míniú ar “dáta clárúcháin” in Aguisín 1 de na Treoirí seo.

Aon bhliain ina bhfuil olltoghchán Dála ann, bhainfeadh an ráiteas bliantúil ar leasanna incláráithe leis an tréimhse/na tréimhsí i rith na bliana sin ar lena linn a bhí an duine ina chomhalta nó ina comhalta de cheachtar Teach agus soláthrófaí don Choimisiún um Chaighdeáin é faoin 31 Eanáir ina dhiaidh sin, nó faoi cibé dáta is déanaí ná sin atá leagtha amach sa mhíniú ar “dáta clárúcháin” in Aguisín 1. I gcás comhaltaí de Dháil áirithe a thoghtar don chéad Dáil eile ina dhiaidh sin, ní gá an tréimhse ón lá tar éis lánscor na Dála suas go dtí an lá roimh an olltoghchán a chur san áireamh sa ráiteas bliantúil ar leasanna incláráithe.

9. Soláthraíonn an Coimisiún um Chaighdeáin an fhoirm le haghaidh chlárú na leasanna do chomhaltaí an dá Theach i mí Eanáir gach bliain. Tá leagan Gaeilge den fhoirm ar fáil ach é a iarraidh.
10. Tá leasanna a shealbhaíonn comhaltaí faoi na ceannteidil ghinearálta seo a leanas incláráithe ar an bhfoirm sin:

- (1) Ioncam ó shlí bheatha etc., seachas ioncam mar shealbhóir oifige nó mar chomhalta
- (2) Scaireanna etc.
- (3) Stiúrthóireachtaí
- (4) Talamh agus foirgnimh
- (5) Bronntanais

- (6) Soláthar maoinne nó seirbhísí
- (7) Saoráidí taistil etc.
- (8) Post le luach saothair mar bhrú-stocaire etc.
- (9) Conarthaí leis an Stát

11. Tá tuairisc níos iomláine ar gach leas incláraithe le fáil in Aguisín 2 de na treoirínte seo.
12. Ní gá méid nó luach airgid aon leasa nó an luach saothair ó aon cheird, slí bheatha, fostaíocht, gairm nó obair eile a chuirtear san áireamh sa ráiteas a shonrú.
13. Déanann an Coimisiún um Chaighdeáin na ráitis bhliantúla ar leasanna incláraithe comhaltaí a chur ar aghaidh chuig Cléireach Dháil Éireann nó chuig Cléireach Sheanad Éireann, de réir mar is cuí. Bunóidh gach Cléireach Clár Leasanna Comhaltaí agus cuirfead an clár sin faoi bhráid Dháil Éireann nó faoi bhráid Sheanad Éireann, de réir mar a bheidh, agus foilseofar é san *Iris Oifigiúil*. Tabharfaidh an Cléireach cóip den Chlár don Choimisiún um Chaighdeáin. Ina theannta sin, féadfaidh na Cléirigh earráidí a cheartú nó an Clár a leasú ar shlí eile de réir mar a fhoráiltear in Acht 1995.

B. Leas Ábhartha in Imeachtaí de chuid na dTithe a Nochtadh

14. Más rud é, maidir le comhalta, lena n-áirítear sealbhóir oifige, a bheartaíonn labhairt nó vótáil in imeachtaí i gceachtar Teach, i gCoiste de cheachtar Teach nó i gComhchoiste den dá Theach, go bhfuil eolas iarbhir aige nó aici go bhfuil leas ábhartha aige nó aici, nó ag duine bainteach, in ábhar na n-imeachtaí, ansin:
 - (i) má bheartaíonn an comhalta sin labhairt sna himeachtaí, ní mór dó nó di dearbhú a dhéanamh á rá sin sna himeachtaí roimh an óráid a thabhairt nó le linn an óráid a thabhairt, agus
 - (ii) má bheartaíonn an comhalta sin vótáil, ach nach labhraíonn sé nó sí, sna himeachtaí, ní mór dó nó di dearbhú a dhéanamh i scríbhinn á rá sin agus, roimh vótáil a dhéanamh, an dearbhú sin a thabhairt do Chléireach an Tí nó an Choiste lena mbaineann, de réir mar is cuí.
15. Chun críche na gceanglas i mír 14 thuas, tá leas ábhartha ag comhalta, nó ag duine bainteach, in ábhar imeachtaí más rud é gurb é iarmhairt nó éifeacht aon chinneadh ón Teach, nó ón gCoiste nó ón gComhchoiste lena mbaineann, nó ón Rialtas nó ó shealbhóir oifige, a bhaineann leis an ábhar sin ná go dtugtar tairbhe shuntasach don chomhalta, nó do dhuine bainteach, nó go gcoinnítear tairbhe shuntasach siar ón gcomhalta, nó ó dhuine bainteach, nó go bhforchuirtear caillteanas, dlíteanas, pionós, forghéilleadh, pionósú nó míbhuntáiste suntasach eile ar an gcomhalta, nó ar dhuine bainteach, gan é a thabhairt freisin do dhaoine i gcoitinne nó d'aicme daoine de mhéid suntasach ag féachaint do na himthosca go léir agus ar aicme daoine é ina bhfuil an comhalta nó duine bainteach, é a choinneáil siar freisin ó dhaoine i gcoitinne nó ó aicme daoine den sórt sin nó é a fhorchur freisin ar dhaoine i gcoitinne nó ar aicme daoine den sórt sin.
16. Ní gá leas ábhartha in imeachtaí a nochtadh i gcás an leas sin a bheith nochta cheana i ráiteas bliantúil ar leasanna incláraithe ón gcomhalta ar ráiteas é a leagadh faoi bhráid an Tí nó ar leagadh cóip de faoi bhráid an Tí. Is ceart a thabhairt do d'aire nach mbaineann an díolúine seo, aisti féin, le haon leas ábhartha ar thaobh duine bhaintigh.

Ceanglais Bhreise maidir le Nochtadh mar Shealbhóirí Oifige

A. Ráiteas ar Leasanna Breise

17. I dteannta an ráitis bhliantúil ar leasanna inchláraithe a thuairiscítear i míreanna 8 go 13 thuas, tá sé de cheangal ar shealbhóir oifige ráiteas ar leasanna breise a thabhairt don Chléireach cuí laistigh den amscála féin. Ciallaíonn ráiteas ar leasanna breise ráiteas ar aon leasanna de chuid chéile an tsealbhóra oifige, nó de chuid leanbh de chuid an tsealbhóra oifige nó chéile an tsealbhóra oifige, a bhfuil eolas iarbhír ag an sealbhóir ina leith ar leasanna iad a d'fhéadfadh tionchar ábhartha a imirt ar an sealbhóir oifige le linn feidhmeanna a oifige nó a hoifige a chomhlíonadh de bharr go bhféadfadh an comhlíonadh sin difear a dhéanamh do na leasanna sin ar shlí ina dtabharfaí tairbhe shubstaintiúil don sealbhóir oifige nó don chéile nó don leanbh nó ina gcoinneofaí tairbhe shubstaintiúil siar uaidh nó uaihi.
18. Ní mór ráiteas ar leasanna breise a thabhairt i leith aon tréimhse ama a chaitear mar shealbhóir oifige. De ghnáth, bheadh bliain fhéilire san áireamh ann. Ach más rud é go dtagann duine chun bheith ina shealbhóir oifige nó ina sealbhóir oifige i rith bliana clárúcháin, bhainfeadh an ráiteas leis an tréimhse ón data ceapacháin suas go dtí an 31 Nollaig ina dhiaidh sin. Má scoireann duine de bheith ina shealbhóir oifige nó ina sealbhóir oifige i rith bliana clárúcháin, bhainfeadh an ráiteas leis an tréimhse ón 1 Eanáir an bhliain sin nó ón data ceapacháin mar shealbhóir oifige, más déanaí, suas go dtí an dáta a thagann deireadh leis an gceapachán. I ngach cás, is ceart don sealbhóir oifige an ráiteas ar leasanna breise a thabhairt don Chléireach cuí tráth nach déanaí ná an 31 Eanáir an bhliain ina dhiaidh sin.
19. Tabharfaidh tú do d'aire, de réir mhír 17 thuas, nach gá ráiteas ar leasanna breise a thabhairt ach amháin i gcás ina bhfuil eolas iarbhír ag sealbhóir oifige ar leas de chuid céile nó linbh, nó de chuid linbh de chuid céile, ar leas é a d'fhéadfadh tionchar ábhartha a imirt ar an sealbhóir oifige le linn feidhmeanna a oifige nó a hoifige a chomhlíonadh. D'ainneoin a bhfuil sa reachtaíocht, molann an Coimisiún um Chaighdeáin go dtabharfaí ráiteas "nialas", seachas gan aon ráiteas a thabhairt, i gcás nach bhfuil aon leasanna breise le nochtadh.
20. Ní gá méid nó luach airgid aon leasa a chuirtear san áireamh i ráiteas ar leasanna breise a shonrú.
21. Déanfaidh an Cléireach cuí gach ráiteas ar leasanna breise sealbhóra oifige a thabhairt don Choimisiún um Chaighdeáin. Déanfaidh an Cléireach cóipeanna de ráitis ar leasanna breise Airí agus Airí Stáit a

thabhairt don Taoiseach freisin.

- Nótaí:**
- (i) An tAire Airgeadais a sholáthraíonn foirmeacha don Ráiteas ar Leasanna Breise.*
 - (ii) Ní fhoilsítear Ráitis ar Leasanna Breise sa ghnáthshlí.*

B. Ráiteas ar Leas Ábhartha i bhFeidhm atá le Comhlíonadh

22. In imthosca ina mbeartaíonn sealbhóir oifige (an chéad sealbhóir oifige) feidhm de chuid a oifige nó a hoifige a chomhlíonadh agus go bhfuil eolas iarbhír aige nó aici ar leas ábhartha*, ar a thaobh féin nó ar a taobh féin, nó ar thaobh duine bhaintigh, nó ar thaobh sealbhóra oifige eile, nó ar thaobh duine atá bainteach le sealbhóir oifige eile, ar leas é in ábhar lena mbaineann an fheidhm, ceanglaítear ar an gcéad sealbhóir oifige ráiteas a thabhairt i scríbhinn ar na fíorais agus ar chineál an leasa lena mbaineann. Is ceart an ráiteas a thabhairt roimh an bhfeidhm a chomhlíonadh nó, mura féidir sin, a luaithe is féidir dá éis sin.
23. Más rud é, i ndáil le mír 22 thuas, gurb é an Taoiseach an sealbhóir oifige atá ag beartú an fheidhm a chomhlíonadh, tabharfaidh sé nó sí aon ráiteas den sórt sin do Chathaoirleach an Choimisiúin um Chaighdeáin. Más Aire nó Aire Stáit an sealbhóir oifige lena mbaineann, tabharfaidh sé nó sí aon ráiteas den sórt sin don Taoiseach agus don Choimisiún um Chaighdeáin. Déanfaidh aon sealbhóir oifige eile aon ráiteas den sórt sin a thabhairt don Choimisiún um Chaighdeáin.
24. Más rud é go mbeartaíonn sealbhóir oifige (an chéad sealbhóir oifige), nó go mbeartaíonn duine atá ag gníomhú thar a cheann nó thar a ceann, iarraidh a dhéanamh ar dhara sealbhóir oifige i ndáil leis an dara sealbhóir oifige sin do chomhlíonadh feidhme, agus go bhfuil eolas iarbhír ag an gcéad sealbhóir oifige go bhfuil leas ábhartha* aige nó aici, nó ag duine bainteach, in ábhar lena mbaineann an fheidhm, ní mór don chéad sealbhóir oifige ráiteas a thabhairt i scríbhinn don dara sealbhóir oifige ar na fíorais agus ar chineál an leasa. Is ceart an ráiteas a thabhairt roimh an iarraidh a dhéanamh nó tráth déanta na hiarrata. Ní mór don dara sealbhóir oifige an ráiteas a thugtar don dara sealbhóir oifige sin a sholáthar don Taoiseach agus/nó don Choimisiún um Chaighdeáin de réir an nós imeachta atá leagtha amach i mír 23 thuas.
25. Más rud é, maidir le heolas nó creidiúint ar thaobh sealbhóra oifige (an chéad sealbhóir oifige) go bhfuil leas ábhartha* ag sealbhóir oifige eile, atá ina chomhalta nó ina comhalta den Rialtas nó ina dhuine nó ina duine atá bainteach leis an sealbhóir oifige eile sin, in ábhar lena mbaineann feidhm de chuid an Rialtais, nach n-éiríonn sé ach amháin as eolas i ráiteas arna dhéanamh ag an sealbhóir oifige eile sin ag cruinniú de Rialtas, nó chun críche cruinnithe de chuid an Rialtais, ní gá don chéad sealbhóir oifige ráiteas a thabhairt i ndáil leis an sealbhóir oifige eile sin. In imthosca den sórt sin, tabharfaidh an Taoiseach ráiteas don Choimisiún um Chaighdeáin sula gcomhlíontar an fheidhm nó, mura féidir sin a dhéanamh, a luaithe is féidir dá éis sin.

*Chun críocha mhíreanna 22 go 25 thuas, ní ionann an míniú ar “leas ábhartha” agus an míniú a úsáidtear i mír 15 thuas i ndáil le nochtadh in imeachtaí de chuid na dTithe – féach Aguisín 1 de na treoirlínte seo chun an míniú a fháil mar atá feidhm aige maidir le míreanna 22 go 25.

C. Bronntanais

26. I dteannta na míreanna seo a leanas a dhéileálann le bronntanais, is ceart do shealbhóirí oifige eolas a chur ar na treoirínte a d'fhoilsigh an Rialtas i mí Lúnasa 1996 faoi alt 15(4) d'Acht 1995 maidir leis na bearta atá le glacadh má thairgtear nó má sholáthraítear maoin nó seirbhísí do shealbhóir oifige, nó do chéile nó leanbh, saor in aisce nó faoi bhun an phraghais tráchtála, nó má thairgtear nó má sholáthraítear iasacht maoiné dó nó di saor in aisce nó faoi bhun an phraghais tráchtála nó má thairgtear nó ma sholáthraítear seirbhís dó nó di saor in aisce. Déantar treoirínte an Rialtais a atáirgeadh in Aguisín 3 de na treoirínte seo.
27. Tá sé de cheangal ar shealbhóir oifige aon bhronntanas ar mó ná €650 a luach a thabhairt suas, ar bronntanas é a thugtar, de bhua a oifige nó a hoifige, don sealbhóir oifige, nó do chéile an tsealbhóra oifige, nó do leanbh de chuid an tsealbhóra oifige nó do leanbh de chuid chéile an tsealbhóra oifige. Measfar aon bhronntanas den sórt sin mar bhronntanas a tugadh don Stát agus dílseoidh sé don Aire Airgeadais. Déanfaidh sealbhóir oifige, a luaithe is féidir tar éis bronntanas den sórt sin a fháil, é sin a chur in iúl d'Ard-Rúnaí an Rialtais agus coinneoidh sé nó sí an mhaoin ina choimeád ní ina coimeád thar ceann an Stáit go dtí cibé uair a fhaightear treoracha an Ard-Rúnaí maidir lena diúscairt. Déanfaidh an tArd-Rúnaí, de réir threoracha ginearálta an Rialtais, socrú a dhéanamh maidir leis an maoin a choimeád ag an Stát nó thar ceann an Stáit nó maidir lena diúscairt trína díol nó trína tabhairt mar bhronntanas. I gcás díola, féadfar na fáiltais a íoc isteach sa Stáitchiste nó a thabhairt do charthanacht éigin. Tá oibleagáid ar an sealbhóir oifige treoracha an Ard-Rúnaí maidir leis an ábhar seo a chomhlíonadh má ordaíonn sé nó sí amhlaidh.
28. Ní bheidh feidhm ag an gceanglas chun nithe a thabhairt suas maidir le bronntanas a thugtar mar shíntiús chun críoch polaitiúil (ach i gcás den sórt sin d'fhéadfadh sé go bhfuil sé in-nochta faoi na hAchtanna Toghcháin, 1997 go 2002). Ní bheidh feidhm aige ach oiread maidir le bronntanas a thugann cara nó gaol ar chúiseanna pearsanta nó de bhua poist eile a shealbhaítear (seachas mar shealbhóir oifige) nó de bharr stádais i gcáil eile.
29. I gcás amhras a bheith ann, déanfaidh Ard-Rúnaí an Rialtais luach aon bhronntanais a chinneadh agus déanfaidh sé nó sí ceist i dtaobh ar tugadh aon bhronntanas de bhua na hoifige a shealbhaítear a chinneadh.

Díolúintí

30. Ní mheastar dámhachtainí áirithe acadúla agus taidhleoireachta mar bhronntanais chun críocha na

nAchtanna um Eitic -

Tá roinnt samplaí díobh sin luaite in Aguisín 4 de na treoirlínte seo agus déileálann an tAguisín sin freisin le comhiomlánú luachanna i gcomhthéacs bronnánais a nochtadh agus a thabhairt suas.

D. Maoin agus Seirbhísí

31. Más rud é go ndéantar maoin nó seirbhís a thairiscint do shealbhóir oifige, nó dá chéile nó dá céile nó do leanbh dá chuid nó dá cuid nó do leanbh de chuid céile, le lascaine ar an bpraghas tráchtála, nó má thairgtear nó má sholáthraítear iasacht maoiné dó nó di saor in aisce nó ar phraghas níos ísle ná an luach tráchtála don iasacht, nó má thairgtear nó má sholáthraítear seirbhís dó nó di saor in aisce, bheidh feidhm ag na treoirlínte arna dtarraingt suas ag an Rialtas faoi alt 15(4) d'Acht 1995. Déantar treoirlínte an Rialtais a atáirgeadh in Aguisín 3 de na treoirlínte seo.
32. Ní bhaineann treoirlínta an Rialtais dá dtagraítear sa mhír sin roimhe seo le maoin, iasacht maoiné nó seirbhís a thairgtear nó a sholáthraítear mar a leanas:
- (i) mar shíntiús polaitiúil,
 - (ii) ag cara nó ag gaol de chuid an fhaighteora agus ar chúiseanna pearsanta amháin,
 - (iii) de bhua oifige (seachas oifig an tsealbhóra oifige) nó poist a shealbhaítear nó de bhua stádais i gcáil eile de chuid an fhaighteora, nó
 - (iv) más rud é nach bhfuil sé beartaithe, nó nach bhfuil sé ar intinn, tríd an tairiscint nó an soláthar, tairbhe a thabhairt go díreach nó go neamhdhíreach ar an sealbhóir oifige lena mbaineann agus más rud é nach dtugtar tairbhe amhlaidh.

Seirbhísí Liachta agus Dlíthiúla

33. Más gá seirbhísí liachta nó dlíthiúla (lena n-áirítear seirbhísí síciatrachta nó síceolaíochta) a nochtadh, is leor a lua gur soláthraíodh na seirbhísí agus an méid sin amháin. Ní gá aon sonraí eile a thabhairt.

Comhairleoirí Speisialta

34. Leagtar amach in Aguisín 5 de na treoirlínte seo na freagrachtaí atá ar shealbhóir oifige i ndáil le comhairleoirí speisialta. I gcoitinne, beidh ar aon chomhairleoir speisialta ar mó a thuarastal nó a tuarastal ná tuarastal uasta ard-oifigigh feidhmiúcháin sa státseirbhís (an gnáth-scála) nó a cheaptar de bhun an Achta um Bainistíocht na Seirbhíse Poiblí, 1997 (i.e. comhairleoir speisialta sinsearach), tráth nach déanaí ná an 31 Eanáir gach bliain, ráiteas ar leasanna agus ráiteas ar leasanna breise (i.e. leasanna de chuid céile nó leanaí) a sholáthar don sealbhóir oifige a fhostaíonn é nó í agus don Choimisiún um Chaighdeán. Déanfaidh an sealbhóir oifige cóip de ráiteas leasanna an chomhairleora speisialta shinsearaigh (ní ráiteas céile agus leanaí) a leagan faoi bhráid gach Tí den Oireachtas. Ina theannta sin, i gcás leas ábhartha a bheith ag comhairleoir speisialta sinsearach i bhfeidhm atá le comhlíonadh déanfaidh sé nó sí ráiteas ina bhfuil tuairisc ar fhíorais an leasa a sholáthar don sealbhóir oifige a fhostaíonn é nó í agus don Choimisiún um Chaighdeán. Ní chomhlíonfaidh an comhairleoir speisialta sinsearach an fheidhm lena mbaineann mura bhfuil cúiseanna ann a fhágann nach mór dó nó di an fheidhm a chomhlíonadh. In imthosca den sórt sin, ní mór don chomhairleoir speisialta sinsearach ráiteas faoi na cúiseanna sin a sholáthar don sealbhóir oifige agus don Choimisiún um Chaighdeán. Chomh maith leis sin, déanfaidh sealbhóir oifige, i gcás comhairleora speisialta shinsearaigh, ráiteas a leagan faoi bhráid gach Tí maidir le cáilíochtaí an duine a bhaineann leis an bpost. I gcás gach comhairleora speisialta, lena n-áirítear iad sin nach mó a dtuarastal ná tuarastal uasta ard-oifigigh feidhmiúcháin sa státseirbhís (an gnáth-scála), tá sé de cheangal ar shealbhóir oifige dhá dhoiciméad eile a leagan faoi bhráid na dTíthe, is é sin le rá, (1) cóip den chonradh seirbhíse agus (2) ráiteas á rá an gaol de chuid an tsealbhóra an duine.

Treoir Ghinearálta

35. Más rud é, maidir le sealbhóir oifige, go bhfuil leas aige nó aici nach leas incláraithe é mar atá leagtha amach i mír 10, agus a thuairiscítear go mion in Aguisín 2 de na treoirlínte seo, nó má tá eolas iarbhír ag an sealbhóir oifige go bhfuil leas den sórt sin ag céile, ag leanbh nó ag leanbh de chuid céile, féadfaidh an sealbhóir oifige, aon tráth, ráiteas a ullmhú ar an leas agus an ráiteas sin a thabhairt don Chléireach cuí. I gcás ina dtugtar ráiteas den sórt sin, beidh feidhm ag an reachtaíocht agus beidh éifeacht léi amhail is dá mba leas incláraithe sonraithe an leas a nochtar.
36. Féadfaidh sealbhóir oifige ráiteas i scríbhinn a sholáthar don Chléireach cuí, aon tráth, á chur in iúl aon athrú ar leasanna incláraithe mar chomhalta nó ar leasanna breise mar shealbhóir oifige.
37. Más rud é, tar éis iarraidh a dhéanamh, go bhfaightear comhairle ón gCoimisiún um Chaighdeáin faoi alt 25 d'Acht 1995 á rá gur leas incláraithe nó leas breise é leas áirithe, nó i gcás inar dealraitheach gurb amhlaidh atá an cás ag féachaint do threoirlínte arna bhfoilsíú ag an gCoimisiún um Chaighdeáin, ní mór ráiteas ar an leas sin a sholáthar don Chléireach cuí a luaithe is féidir.
38. Duine a thagann chun bheith ina shealbhóir oifige nó ina sealbhóir oifige tar éis dáta clárúcháin, féadfaidh sé nó sí, aon tráth roimh an gcéad dáta clárúcháin eile, ráiteas ar leasanna incláraithe agus ar leasanna breise a thabhairt don Chléireach iomchuí.

Aguisín 1

Mínithe

Gheofar sa liosta thíos mínithe áirithe a thugtar in alt 2 d'Acht 1995, arna leasú le hAcht 2001. D'fhéadfadh sé gur mhaith le sealbhóirí Oifige an t-alt sin a léamh chun liosta níos cuimsithí mínithe a fháil. Tá an míniú ar "cúlstiúrthóir" le fáil sa Dara Sceideal a ghabhann le hAcht 1995.

ciallaíonn "**eolas iarbhír**" eolas iarbhír, díreach agus pearsanta ar leithligh ó eolas inchiallaithe, intuigthe nó líomhnaithe agus folaíonn sé, i ndáil le fíoras, creidiúint go bhfuil sé ar marthain agus go bhfuil na forais ina leith de chineál a fhágann nach bhféadfadh duine réasúnach arb eol dó nó di iad a bheith ann a bheith in amhras, nó nach bhféadfadh sé nó sí a dhíchreidiúint, go bhfuil an fíoras ar marthain;

folaíonn "**tairbhe**"-

- (a) ceart, pribhléid, oifig nó gradam agus aon staonadh ó airgead nó luach airgid nó rud luachmhar a éileamh,
- (b) aon chúnamh, vóta, toiliú nó tionchar nó iarracht de chúnamh, vóta, toiliú nó tionchar,
- (c) aon ghealltanais chun aon bhronntanas, iasacht, táille, luaíocht nó rud eile réamhráite a thabhairt nó aon ní den sórt sin a fháil, nó aon chomhaontú nó iarracht i leith aon ní den sórt sin a fháil, nó a thabhairt le fios go bhféadfadh a bheith ag súil go bhfaighfear aon ní den sórt sin,

nó buntáiste eile agus seachaint caillteanais, dliteanais, pionóis, forghéilleadh, pionósú nó míbhuntáiste eile;

ciallaíonn "**Cléireach**", i ndáil le comhaltaí de Dháil Éireann, Cléireach Dháil Éireann agus, i ndáil le comhaltaí de Sheanad Éireann, Cléireach Sheanad Éireann;

ciallaíonn "**praghas tráchtála**", i ndáil le maoin a sholáthar, cibé acu maoin réadach nó maoin phearsanta, nó i ndáil le soláthar seirbhíse, agus ciallaíonn "**comaoin tráchtála**", i ndáil le maoin a thabhairt ar iasacht -

- (a) i gcás ina ndéanann an duine a sholáthraíonn an mhaoin nó a thugann an mhaoin ar iasacht nó a sholáthraíonn an tseirbhís gnó a sheoladh arb é atá ann go hiomlán nó go páirteach maoin a sholáthar nó a thabhairt ar iasacht nó seirbhís a sholáthar, an praghas nó an chomaoin is ísle a ghearrann sé nó sí ar mhéid coibhéiseach de mhaoin den chineál céanna a sholáthar nó a thabhairt ar iasacht i ngnáthchúrsa an ghnó nó ar sheirbhís den chineál céanna a sholáthar go feadh an méid chéanna (agus aird á tabhairt ar aon lascaine a thugann sé nó sí de ghnáth i leith maoin den chineál céanna a sholáthar nó a thabhairt ar iasacht nó seirbhís den chineál céanna a sholáthar) an tráth, nó thart ar an

tráth a soláthraíodh an mhaoin nó a tugadh an mhaoin ar iasacht den chéad uair nó a soláthraíodh seirbhís den chéad uair, agus

- (b) i gcás nach ndéanann an duine a sholáthraíonn an mhaoin nó a thugann an mhaoin ar iasacht nó a sholáthraíonn an tseirbhís gnó a sheoladh arb é atá ann go hiomlán nó go páirteach maoin a sholáthar nó a thabhairt ar iasacht nó seirbhís den chineál céanna sholáthar, an praghas nó an chomaoin is ísle ar ar féidir méid coibhéseach maoin den chineál céanna a cheannach nó a fháil ar iasacht nó seirbhís den chineál céanna a fháil go feadh an méid chéanna i ngnáthchúrsa gnó (agus aird á tabhairt ar aon lascaine a thugann sé nó sí de ghnáth i leith maoin den chineál céanna a sholáthar nó a thabhairt ar iasacht nó seirbhís den chineál céanna a sholáthar) an tráth, nó thart ar an tráth a rinne duine a sheolann gnó den sórt sin maoin a sholáthar nó a thabhairt ar iasacht den chéad uair nó a seirbhís den chineál céanna a sholáthar den chéad uair;

is é an bhrí a bhí le "**an Coimisiún**", i leith na tréimhse ó 22 Iúil 1995 go 9 Nollaig 2001, ná an Coimisiún um Oifigí Poiblí. Le héifeacht ó 10 Nollaig 2001, ciallaíonn sé an Coimisiún um Chaighdeáin in Oifigí Poiblí;

ciallaíonn "**an Coiste**", i ndáil le Dáil Éireann nó le comhaltaí de Dháil Éireann, an Coiste um Leasanna Chomhaltaí Dháil Éireann arna cheapadh faoi Alt 8 d'Acht 1995. Ciallaíonn sé, i ndáil le Seanad Éireann, nó comhaltaí de Sheanad Éireann, an Coiste um Leasanna Chomhaltaí Sheanad Éireann arna cheapadh faoi Alt 8 d'Acht 1995 agus ciallaíonn "Coiste", de réir mar a éileoidh an comhthéacs, gach ceann de na coistí sin nó ceachtar acu;

ciallaíonn "**cuideachta**" aon chomhlacht corpraithe;

"**duine bainteach**", déanfar aon cheist i dtaobh duine a bheith bainteach le duine eile a chinneadh de réir na bhforálacha seo a leanas (agus glacfar leis freisin gurb é a chiallaíonn duine amháin a bheith bainteach le duine eile ná go bhfuil an duine eile sin bainteach leis an duine céadluaite):

- (i) tá duine bainteach le pearsa aonair más gaol de chuid na pearsan aonair an duine sin,
- (ii) maidir le duine ina cháil nó ina cáil mar iontaobhaí de chuid iontaobhais, tá sé nó sí bainteach le pearsa aonair atá ina thairbhí nó ina tairbhí de chuid an iontaobhais nó a bhfuil aon leanbh dá chuid nó dá cuid ina thairbhí nó ina tairbhí de chuid an iontaobhais nó ar ina leith atá aon chomhlacht corpraithe a rialaíonn sé nó sí ina thairbhí de chuid an iontaobhais,
- (iii) tá duine bainteach le haon duine a bhfuil sé nó sí i gcomhpháirtíocht leis nó lei,
- (iv) tá cuideachta bainteach le duine eile má tá rialú ag an duine sin uirthi nó má tá rialú ag an

duine sin agus ag daoine atá bainteach leis an duine sin uirthi le chéile,

- (v) maidir le haon bheirt duine nó níos mó atá ag gníomhú le chéile chun rialú a fháil nó a fheidhmiú ar chuideachta, déileálfar leo, i ndáil leis an gcuideachta sin, amhail is dá mbeidís bainteach lena chéile agus le haon duine atá ag gníomhú de réir treoracha ó aon duine acu chun rialú a fháil nó a fheidhmiú ar an gcuideachta;

tá le **"rialú"** an bhrí a shanntar dó le hAlt 157 den Acht Cánach Corparáide, 1976, agus forléireofar aon fhocail ghaolmhara dá réir sin;

folaíonn **"feidhmeanna"** cumhachtaí agus dualgais agus folaíonn tagairtí do chomhlíonadh feidhmeanna, maidir le cumhachtaí agus dualgais, tagairtí d'fheidhmiú na gcumhachtaí agus do chomhall na ndualgas, agus i ndáil le sealbhóir oifige, folaíonn sé feidhmeanna arna dtabhairt dó nó di ag an Rialtas nó de bhun cinnidh ón Rialtas agus feidhmeanna de chuid an tsealbhóra oifige mar chomhalta den Rialtas;

ciallaíonn **"bronntanas"** bronntanas airgid nó maoinne eile, gan síntiús (de réir bhrí an Achta Toghcháin, 1997) a chur san áireamh;

ciallaíonn **"Teach"** Teach den Oireachtas agus, i ndáil le duine is sealbhóir oifige nó is comhalta, ciallaíonn sé an Teach den Oireachtas ar comhalta de é nó í, agus forléireofar aon fhocail ghaolmhara dá réir sin;

folaíonn **"tabhairt ar iasacht"** léasú nó ligean ar cíos agus forléireofar aon fhocail ghaolmhara dá réir sin ;

"leas ábhartha", tá leas ábhartha ag duine nó ag duine bainteach in ábhar áirithe más é is iarmhairt nó éifeacht

(a) do chomhlíonadh feidhme de chuid a oifige nó a hoifige ag an duine, nó

(b) d'aon chinneadh a dhéanann an duine i ndáil le comhlíonadh feidhm den sórt sin nó i gcúrsa nó de dheasca comhlíonadh den sórt sin,

maidir leis an ábhar sin ná go dtugtar tairbhe shuntasach don duine nó don duine bainteach, nó go gcoimeádtar tairbhe shuntasach siar uaidh nó uaidh nó go bhforchuirtear caillteanas, dliteanas, pionós, forghéilleadh, pionósú nó míbhuntáiste suntasach eile ar an duine, gan é a thabhairt freisin do dhaoine i gcoitinne nó d'aicme daoine de mhéid suntasach ag féachaint do na himthosca go léir ar aicme daoine é ina bhfuil an duine nó an duine bainteach, é a choinneáil siar freisin ó dhaoine i gcoitinne nó ó aicme daoine den sórt sin nó é a fhorchur freisin ar dhaoine i gcoitinne nó ar aicme daoine den sórt sin;

ciallaíonn **"an tAire"** an tAire Airgeadais;

ciallaíonn **"forordaithe"** forordaithe le rialacháin arna ndéanamh ag an Aire;

ciallaíonn **"maoin"** maoin réadach nó maoin phearsanta. Measfar leas ábhartha a bheith ag duine i maoin más rud é go measfaí, chun críocha an Achta um Cháin Fháltas Caipitiúil, 1976, cumhacht a bheith ag an duine chun an leas sin a dhiúscairt;

ciallaíonn **"dáta clárúcháin"**-

- (a) i ndáil le Dáil Éireann agus lena comhaltaí agus lena Cléireach -
- (i) an 31 Nollaig 2001, nó, más rud é go bhfuil Dáil Éireann ar lánscor an dáta sin, an dáta atá 30 lá tar éis an chéad chruinnithe de Dháil Éireann tar éis an dáta chéadluaite, agus
 - (ii) cothromdháta an chéad dáta clárúcháin nó, más rud é go bhfuil Dáil Éireann ar lánscor aon dáta den sórt sin, an dáta atá 30 lá tar éis an chéad chruinnithe de Dháil Éireann tar éis an dáta chéadluaite, agus
- (b) i ndáil le Seanad Éireann agus lena chomhaltaí agus lena Chléireach -
- (i) an 31 Nollaig 2001, nó, más rud é go bhfuil Dáil Éireann ar lánscor an dáta sin, an dáta atá 30 lá tar éis an chéad chruinnithe de Sheanad Éireann tar éis an chéad olltoghcháin do Sheanad Éireann tar éis an lánscortha sin, agus
 - (ii) cothromdháta an chéad dáta clárúcháin nó, más rud é go bhfuil Dáil Éireann ar lánscor aon dáta den sórt sin, an dáta atá 30 lá tar éis an chéad chruinnithe de Sheanad Éireann tar éis an chéad chruinnithe do chomhaltaí de Sheanad Éireann tar éis an lánscortha sin;

ciallaíonn **"gaol"**, i ndáil le duine, deartháir, deirfiúr, tuismitheoir nó céile an duine nó leanbh de chuid an duine nó de chuid an chéile;

ciallaíonn **"cúlstiúrthóireacht"** an post atá ag duine is cúlstiúrthóir de réir bhrí Achtanna na gCuideachtaí, 1963 go 1990, nó, i gcás comhlachta phoiblí nach cuideachta é (de réir bhrí Acht na gCuideachtaí, 1963) agus a shonraítear i bhfómhír (8), (9), (10), (11) nó (12), nó atá arna fhorordú chun críocha fhomhír (13), de mhír 1 den Chéad Sceideal a ghabhann le hAcht 1995, an post atá ag duine ar de réir a chuid nó a cuid treoracha nó ordachán is gnáth le comhaltaí an chomhlachta nó le comhaltaí an bhoird nó an chomhlachta eile a rialaíonn, a bhainistíonn nó a riarann an comhlacht sin gníomhú;

tá le **"comhairleoir speisialta"** an bhrí a shanntar dó le halt 19 (1) d'Acht 1995, is é sin le rá, duine -

- (a) a shealbhaíonn nó a shealbhaigh post eisiata (de réir bhrí Acht Choimisinéirí na Stát-Sheirbhíse, 1956) tar éis a bheith roghnaithe lena cheapadh nó lena ceapadh chuig an bpost sin ag sealbhóir oifige go pearsanta ar shlí seachas trí nós imeachta comórtais,

nó

(b) atá nó a bhí ar fostú faoi chonradh le haghaidh seirbhísí ag sealbhóir oifige, tar éis a bheith roghnaithe, chun an conradh a fháil, ag sealbhóir oifige go pearsanta ar shlí seachas trí nós imeachta comórtais,

agus arb é nó arbh é a príomhfheidhm nó a príomhfheidhm mar dhuine den sórt sin ná comhairle nó cúnamh eile a sholáthar don sealbhóir oifige nó thar ceann an tsealbhóra oifige;

[Folaíonn comhairleoir speisialta freisin duine arna cheapadh nó arna ceapadh, le hordú ón Rialtas, de bhun alt 11 den Acht um Bainistíocht na Seirbhíse Poiblí, 1997.]

ní fholaíonn "**céile**", i ndáil le duine, céile a chónaíonn ar leithligh agus scartha ón duine;

ciallaíonn "**luach**", i ndáil le bronntanas, an praghas a gheofaí ar an maoin is ábhar don bhronntanas dá ndíolfaí é ar an margadh oscailte ar an dáta a tugadh an bronntanas ar cibé modh agus faoi réir cibé coinníollacha ba dhóigh le réasún a tharraingeodh an praghas is fearr ar an maoin don díoltóir, agus forléireofar aon fhocail ghaolmhara dá réir sin.

Aguisín 2

Leasanna Inchláráithe

(Ciallaíonn an tagairt do "tréimhse chúí" san Aguisín seo an tréimhse atá clúdaithe leis an ráiteas arb í an tréimhse ón 1 Eanáir go dtí an 31 Nollaig í de ghnáth)

1. Is leasanna inchláráithe iad faoi na hAchtanna um Eitic na nithe seo a leanas:

(a) Ioncam ó shlí bheatha etc.

Ceird, slí bheatha, fostaíocht, gairm nó obair eile de chuid sealbhóra oifige (seachas mar shealbhóir oifige) a raibh luach saothair ann ina leith aon tráth i rith na tréimhse cuí i gcás inar mhó ná €2,600 an luach saothar a fuair an sealbhóir oifige e.g. pá, pinsean, sochair chomhchineáil, ioncam ó chíosanna etc.

(b) Scaireanna etc.

Aon sealbhán scaireanna, bannaí, bintiúr, nó infheistíochtaí eile den tsamhail chéanna atá ag sealbhóir oifige in aon chuideachta áirithe, nó i bhfiontar nó i ngnóthas eile, nó faoi bhannaí nó bintiúir de chuid cuideachta áirithe, nó de chuid fiontair nó gnóthais eile, i gcás inar mó ná €13,000, aon tráth i rith na tréimhse cuí, luach comhiomlán ainmniúil nó margadhluach an tsealbháin. Ní fholáíonn "sealbhán" airgead i gcuntas reatha, i gcuntas taisece nó i gcuntas eile den tsamhail chéanna le foras airgeadais ach foláíonn sé sealbhán in iontaobhais aonaid nó i gcistí bainistithe.

(c) Stiúrthóireachtaí

Stiúrthóireacht nó cúlstiúrthóireacht a shealbhaíonn sealbhóir oifige in aon chuideachta aon tráth i rith na tréimhse cuí.

(d) Talamh (lena n-áirítear áitreabh)

Aon leas i dtalamh ag sealbhóir oifige, lena n-áirítear talamh sa Stát agus talamh in aon dlínse eile, ar leas é ar mhó ná €13,000 a luach aon tráth i rith na tréimhse cuí. Áirítear anseo leas ag sealbhóir oifige in aon chonradh chun talamh a cheannach, cibé acu atá nó nach bhfuil lacáiste nó páirt-íocaíocht déanta faoin gconradh. Áirítear ann freisin leas ag an sealbhóir oifige in aon rogha a shealbhaíonn sé nó sí chun talamh a cheannach, cibé acu atá nó nach bhfuil aon chomaoin íoctha ina leith, nó chun talamh a cheannach a bhfuil rogha den sórt sin feidhmithe ina leith ach gan an rogha sin a bheith tíoclactha fós don sealbhóir oifige.

Faoin gceannteideal seo ní gá do shealbhóir oifige faisnéis a nochtadh maidir lena teach príobháideach nó lena teach príobháideach nó maidir le teach príobháideach de chuid céile ná maidir le haon talamh choimhdeach nó fhoghabhálach de chuid an tí sin nach bhfuil á húsáid nó á forbairt go príomha chun críocha tráchtála. Eisiatar freisin teach saoire agus aon teach príobháideach eile a úsáideann sealbhóir oifige nó a theaghlach nó a teaghlach agus aon talamh choimhdeach fhoghabhálach a bhaineann léi agus atá ag teastáil lena thaitneamhacht nó lena chaoithiúlacht agus nach bhfuil á húsáid nó á forbairt go príomha chun críocha tráchtála.

(e) Bronntanais

Bronntanas, nó bronntanais, ón duine céanna, a thugtar do shealbhóir oifige i rith na tréimhse cuí i gcás inar mhó ná €650 a luach nó a luach comhiomlán.

Eisiatar ón gceanglas seo bronntanas a thugann gaol nó cara leis an sealbhóir oifige, nó lena cheile nó lena céile nó le leanbh dá chuid nó dá cuid nó le leanbh de chuid céile (agus is é atá i leanbh ná mac nó iníon d'aon aois), ar chúiseanna pearsanta amháin, don sealbhóir oifige, mura rud é go bhféadfadh glacadh leis an mbronntanas tionchar ábhartha a imirt ar an sealbhóir oifige le linn a fheidhmeanna nó a feidhmeanna mar chomhalta nó mar shealbhóir oifige a chomhlíonadh.

(f) Maoin agus Seirbhísí

Maoin arna soláthar nó arna tabhairt ar iasacht nó seirbhís arna soláthar do shealbhóir oifige, uair amháin nó níos mó ná uair amháin, ag an duine céanna, i rith na tréimhse cuí, i gcás an chomaoin nó an praghas a bheith níos mó ná €650 níos ísle ná an chomaoin tráchtála nó an praghas tráchtála. Áirítear anseo freisin maoin a thugtar ar iasacht nó seirbhís a sholáthraítear saor in aisce i gcás ina mbeadh an chomaoin tráchtála nó an praghas tráchtála níos mó ná €650.

Eisiatar maoin arna soláthar nó arna tabhairt ar iasacht nó seirbhís arna soláthar do shealbhóir oifige, mar bhronntanas ar chúiseanna pearsanta amháin, ag gaol nó cara leis, nó lena cheile nó lena céile nó le leanbh dá chuid nó dá cuid nó le leanbh de chuid an chéile, mura rud é go bhféadfadh glacadh leis an mbronntanas tionchar ábhartha a imirt ar an sealbhóir oifige le linn a fheidhmeanna nó a feidhmeanna mar chomhalta nó mar shealbhóir oifige a chomhlíonadh.

Más rud é go mbaineann seirbhísí a nochtar le seirbhísí liachta nó dlíthiúla (lena n-áirítear seirbhísí síciatrachta nó síceolaíochta), is leor a lua gur soláthraíodh na seirbhísí. Ní gá aon sonraí eile a thabhairt.

(g) Saoráidí Taistil etc.

Ní mór saoráidí taistil, cóiríocht mhaireachtála, béilí nó siamsaíocht a sholáthraítear do shealbhóir oifige i rith na tréimhse cuí saor in aisce nó ar phraghas atá níos ísle ná an praghas tráchtála.

Eisiatar:

Saoráidí taistil, cóiríocht mhaireachtála, béilí nó siamsaíocht a sholáthraíonn an duine céanna, uair amháin nó níos mó ná uair amháin, saor in aisce i rith na tréimhse cuí i gcás inar lú ná €650 an praghas tráchtála nó comhiomlán na bpraghsanna tráchtála nó, má bhí praghas ann, i gcás nach raibh an praghas a íocadh níos mó ná €650 níos lú ná an praghas tráchtála.

saoráidí taistil, cóiríocht mhaireachtála, béilí nó siamsaíocht a sholáthraítear:

- (i) laistigh den Stát,*
- (ii) i gcúrsa agus chun críocha chomhlíonadh na bhfeidhmeanna atá ag sealbhóir oifige mar chomhalta nó mar shealbhóir oifige*
- (iii) i gcúrsa agus chun críocha aon cheirde, slí beatha, gairme, fostaíochta nó oibre eile de chuid sealbhóra oifige (seachas mar chomhalta nó mar shealbhóir oifige)*
- (iv) mar chomhalta, i gcúrsa Comhdhálacha de chuid an Aontais Idirpharlaimintigh, Comhdhálacha agus Tionól Parlaiminteacha de chuid Chomhairle na hEorpa agus a Coistí, Tionól Parlaiminteach den Eagraíocht do Shlándaíl agus Comhar san Eoraip, Comhdhálacha Parlaiminteacha de chuid Aontas Iarthar na hEorpa, cuairteanna déthaobhacha de bhun cuireadh a fháil ó chathaoirligh parlaimintí eile agus cibé comhdhálacha agus cuairteanna eile a thagann chun cinn ó am go ham,*
- (v) mar chomhalta, ag aon eagraíocht eile stát nó rialtas ar comhalta dí, nó de chomhlacht dá cuid nó atá bainteach léi, an Stát seo nó an Rialtas.*

Saoráidí taistil, cóiríocht mhaireachtála, béilí nó siamsaíocht arna sholáthar ar chúiseanna pearsanta ag gaol nó cara le sealbhóir oifige, nó lena cheile nó lena céile nó le leanbh dá chuid nó dá cuid nó le leanbh de chuid an chéile, mura rud é go bhféadfadh glacadh leis an mbronntanas tionchar a imirt ar an sealbhóir oifige le linn a fheidhmeanna nó a feidhmeanna mar chomhalta nó mar shealbhóir oifige a chomhlíonadh.

(h) Post ar Luach Saothair

Post ar luach saothair a shealbhaíonn sealbhóir oifige mar bhrú-stocaire polaitíochta nó gnóthaí poiblí, mar shainchomhairleoir nó mar chomhairleoir i rith na tréimhse cuí.

(i) Conarthaí

Aon chonradh, nó aon chonarthaí, chun earraí nó seirbhísí a sholáthar d'Aire den Rialtas nó do chomhlacht poiblí i rith na tréimhse cuí, inar pháirtí sealbhóir oifige nó a raibh leas aige nó aici ann ar aon slí eile, go díreach nó go neamhdhíreach, más rud é gur mhó ná €6,500 luach comhiomlán na n-earraí nó na seirbhísí a soláthraíodh don Aire den Rialtas nó don chomhlacht poiblí i rith na tréimhse cuí.

Aguisín 4

Bronntanais

1. Mar atá luaite cheana féin, ní mór bronntanas a thugtar do shealbhóir oifige, nó do chéile nó do leanbh, de bhua a oifige nó a hoifige, agus ar mó a luach ná €650, a thabhairt suas. Tá ceanglas ann freisin go ndéanfar bronntanas den sórt sin a nochtadh i ráiteas bliantúil an tsealbhóra oifige ar leasanna inchláraithe.
2. Mar gheall ar an oifig a shealbhaítear, is mó an dóchúlacht go bhfaighidh sealbhóirí oifige áirithe bronntanais a bheadh le tabhairt suas. Mar shampla an Taoiseach agus an tAire Gnóthaí Eachtracha a bheadh ag dul ar chuairteanna Stáit, ag feidhmiú thar lear agus ag gníomhú mar ósta le linn cuairteanna Stáit agus do chuairteoirí oirirce ar an tír seo. Tuigeann an Coimisiún um Chaighdeán gur minic, mar chuid den phrótacal a bhaineann le hócáidí den sórt sin, a mhalartaítear bronntanais agus d'fhéadfadh sé tarlú, de thoradh thraidisiúin agus chultúr roinnt náisiún, go dtabharfaí bronntanais measartha luachmhar. D'fhéadfadh an chomhairle ghinearálta seo a leanas a bheith cuiditheach maidir leis an ábhar seo. Is ceart do shealbhóirí oifige a bheith ar an eolas go bhfuil cumhacht ag Ard-Rúnaí an Rialtais faoi Acht 1995 chun cinntí a dhéanamh maidir le luach aon bhronntanais agus maidir leis an gceist i dtaobh ar tugadh bronntanas de bhua oifige.

Comhiomlánú Luachanna

3. A mhéid a bhaineann leis an gceanglas maidir le nochtadh, is léir ón Dara Sceideal a ghabhann le hAcht 1995 gur ceart bronntanais a fhaightear ón duine céanna le linn tréimhse clárúcháin amháin a chomhiomlánú chun a chinneadh an mó nó nach mó ná €650 a luach iomlán. Más rud é go bhfuil luach comhiomlán na mbronntanas sin in aon tréimhse chlárúcháin áirithe níos mó ná an tairseach, is ceart gach bronntanas ar leithligh a nochtadh, fiú amháin nuair nach bhfuil an luach ar leithligh níos mó ná an tairseach €650. I gcás níos mó ná mír amháin a bheith i mbronntanas, ach iad go léir a bheith bronnta an tráth céanna ag an duine céanna, úsáidfear luach iomlán an bhronntanais chun nochtadh a dhéanamh. Mar an gcéanna, aon bhronntanais a bhfuil nasc bunúsach eatarthu, fiú amháin má bhronntar iad ar leithligh óna chéile i rith na tréimhse clárúcháin céanna, ní mór a luachanna a chomhiomlánú chun nochtadh a dhéanamh. I gcás bronntanas a bhfuil baint bhunúsach acu lena chéile ach a bhronntar i rith tréimhsí clárúcháin éagsúla, agus i gcás luach níos lú ná €650 a bheith ag gach mír ar leithligh ach a luach comhiomlán a bheith os cionn €650, ní gá, le fírinne, iad a nochtadh mar nach mbeifí tar éis an tairseach a shárú in aon tréimhse chlárúcháin amháin. Ach d'fhéadfaí a thuiscint as bronntanais ghaolmhara a nochtadh i dtréimhsí clárúcháin éagsúla go bhfuiltear ag iarraidh spiorad, seachas brí, na reachtaíochta a

shárú.

4. Ní ionann, ar ndóigh, an ceanglas maidir le bronnánais a thabhairt suas agus an ceanglas maidir le nochtadh. Le halt 15 d'Acht 1995 déantar socrú go measfar, maidir le bronnánas ar mó a luach ná €650 agus a thugtar do shealbhóir oifige de bhua a oifige nó a hoifige, gur bronnánas é arna thabhairt don Stát agus dílseofar don Aire Airgeadais é. Ní dhéantar tagairt in alt 15 do luach carnach bronnánas laistigh d'aon tréimhse chlárúcháin áirithe; déantar tagairt do "bronnánas" san uimhir uatha ar fud an ailt sin. Tá an Coimisiún um Chaighdeáin de tuairim, dá bhrí sin, nach gceanglaíonn Acht 1995 go dtabharfar suas bronnánais a fhaightear ó fhoinsé amháin, ach a bhronntar ar ócáidí éagsúla i rith aon tréimhse clárúcháin áirithe, i gcás inar mó an luach carnach ná €650 ach i gcás inar lú ná an tairseach €650 luach gach bronnánais ar leithligh. Tá an Coimisiún den tuairim freisin gur ceart, maidir le tabhairt suas bronnánas a bhronntar le chéile ar aon ócáid amháin, déileáil leo ar leithligh óna chéile. I bhfocail eile, ní mór luach gach bronnánais ar leith a bheith níos mó ná an tairseach €650 sular gá iad a thabhairt suas. Ní bhainfeadh sé sin, ar ndóigh, le bronnánais a bhfuil nasc bunúsach eatarthu (e.g. deacantar agus gloiní) agus a fhaightear in aon tréimhse chlárúcháin amháin agus is ceart a luachanna a chomhiomlánú chun na críche seo.
5. D'fhéadfadh deacrachtaí a bheith ann i gcás bronnánas a bhfuil baint bhunúsach acu lena chéile ach a bhronntar ar leithligh óna chéile i dtréimhsí clárúcháin éagsúla. Más rud é, mar shampla, gurb é atá i mbronnánais den sórt sin ná cuid de shraith ar mó a luach iomlán ná suim na gcodanna ar leithligh, is cinnte go bhféadfaí a rá gur ceart, d'ainneoin nach bhfuil ceanglas ann faoi Acht 1995, an bronnánas a mheas ina iomláine agus, ar choinníoll gur mó an luach sin ná €650, is ceart é a thabhairt suas.
6. D'fhéadfadh na samplaí seo a leanas a bheith úsáideach:
 - Sampla A : I gcás bronnánais a thugtar do shealbhóir oifige agus ar mó a luach ná an tairseach €650, is ceart é a thabhairt suas agus a nochtadh. I gcás bronnánais a thugtar do chéile an tsealbhóra oifige, fiú amháin má mheastar gur bronnánas é a tugadh de bhua oifig an tsealbhóra oifige faoi alt 15, agus nach mó ná an tairseach a luach, is féidir é a choimeád. Is ceart, áfach, an bronnánas beag a chur san áireamh i nochtadh leasanna an tsealbhóra oifige mar gur cuid de bhronntanas ó fhoinsé amháin é agus gur mó ná €650 an luach comhiomlán.
 - Sampla B : Is féidir bronnánais a bhfuil a luach comhiomlán níos lú ná €650 a choimeád, ach is ceart bronnánas aonair ar mó a luach ná €650 a thabhairt suas. Is ceart luach bronnánais a chomhiomlánú chun a fháil amach an gá iad a nochtadh. Má tá an luach comhiomlán níos mó ná €650, ní mór na bronnánais go léir a nochtadh.
 - Sampla C : Más rud é go bhfuil luach comhiomlán bronnánas ó fhoinsé amháin i dtréimhse

chlárúcháin, agus gur lú ná €650 luach gach ceann ar leith díobh, níos mó ná an tairseach €650, is ceart gach brontanas a nochtadh ar leithligh óna chéile. Ní ga brontanais den sórt sin a thabhairt suas.

Díolúintí ón aicmiú 'Bronntanas'

7. Ní dhéanfaí na nithe seo a leanas a aicmiú mar bhronntanais chun críocha alt 15 den Acht:

- (a) Gradaim a thugtar don sealbhóir oifige mar aitheantas i leith nithe sonraithe áirithe de chineál poiblí a bhaint amach tar éis próisis ainmniúcháin agus roghnóireachta as measc roinnt daoine cáilithe (e.g. Eorpach na Bliana, Duais Nobel). D'fhéadfadh bronnadh comhartha airgid a bheith ann mar chuid dhílis den ghradam.
- (b) Gradaim a thugtar don sealbhóir oifige mar aitheantas i leith nithe sonraithe áirithe de chineál poiblí a bhaint amach i gcás inar foras acadúil aitheanta cuí-chomhdhéanta agus/nó comhlacht sibhialta, reiligiúin nó spóirt a thugann an gradam (e.g. Céimeanna Oinigh, Saoirse Cathrach). I gcoitinne, ní bhíonn aon luach díreach airgid ag gabháil le gradaim den sórt sin. D'fhéadfadh sé tarlú, áfach, go mbeadh bronnadh comharthaí nó suaitheantais ann mar chuid dhílis den ghradam.
- (c) Faoi réir cead a fháil roimh ré ón Rialtas de réir Airteagal 40.2.2^o den Bhunrecht, gradaim a thugann Rialtas coigríche nó Ceann Stáit coigríche de réir nósanna imeachta bunaithe aitheanta a bhfuil feidhm ghinearálta acu (e.g. Onóracha ón bPápa, Léigiún na hOnóra). D'fhéadfadh sé tarlú go mbeadh bronnadh comharthaí nó suaitheantais ann mar chuid dhílis den ghradam.

Aguisín 5

Oibleagáidí i ndáil le Comhairleoirí Speisialta

I gCiorclán 4/2002: An tAcht um Chaighdeán in Oifigí Poiblí, 2001, a d'eisigh an Roinn Airgeadais ar an 14 Eanáir 2002, déantar socrú gur ceart go ndéanfar na hoibleagáidí atá ar gach sealbhóir oifige nua-cheaptha faoi na hAchtanna um Eitic maidir le daoine a cheapann siad féin a chur in iúl dó nó di, ar mhodh meamraim ó Cheann a Roinne nó ó Rúnaí an Aire lena mbaineann.

1. Ciallaíonn "comhairleoir speisialta" duine

- (a) a bhfuil nó a raibh post eisiata aige nó aici (de réir bhrí Acht Choimisinéirí na Stát-Sheirbhíse, 1956) tar éis é nó í a bheith roghnaithe lena cheapadh nó lena ceapadh ag sealbhóir oifige go pearsanta seachas trí nós imeachta comórtais, nó
- (b) atá nó a bhí ar fostú ag sealbhóir oifige faoi chonradh le haghaidh seirbhísí, tar éis é nó í a roghnú ag an sealbhóir, go pearsanta seachas trí nós imeachta comórtais, chun an conradh a fháil,

agus arb í, nó arbh í, a fheidhm nó a feidhm, nó a phríomhfheidhm nó a príomhfheidhm, ná comhairle nó cúnaimh eile a sholáthar do shealbhóir oifige. D'fhéadfaí, inter alia, Comhairleoirí Pearsanta, Cúntóirí Pearsanta, Rúnaithe Pearsanta, Oifigigh Phreasa, tiománaithe áirithe etc. a bheith i gceist. Tagann deireadh le ceapachán nó le fostaíocht den sórt sin tráth nach déanaí ná an dáta a scoireann an sealbhóir oifige ar thar a cheann nó thar a ceann atá an duine ag gníomhú mar chomhairleoir speisialta den oifig lena bhain an ceapachán nó an fhostaíocht a shealbhú.

Áirítear i "comhairleoir speisialta" freisin duine a cheaptar le hordú ón Rialtas, nó ar iarraidh ó Aire den Rialtas, de bhun alt 11 den Acht um Bainistíocht na Seirbhíse Poiblí, 1997. I gcás den sórt sin, tagann deireadh leis an gceapachán, más chuig Aire é, ar an dáta a scoireann an tAire den oifig ar faoina treoir is sealbhóir oifige é nó í a shealbhú. Más ceapachán chuig Aire Stáit atá i gceist, tagann deireadh leis nuair a théann sannadh an Aire Stáit chuig a Roinn bhunaidh nó chuig a Oifig bhunaidh in éag i.e. rachadh an ceapachán in éag dá dtiocfadh deireadh le ceapachán an Aire Stáit nó dá ndéanfaí an tAire Stáit a shannadh chuig Roinn nó Oifig eile.

2. Na forálacha de na hAchtanna um Eitic atá luaite i míreanna 3 go 7 thíos, tá feidhm acu maidir le daoine atá in earnáil na gcomhairleoirí speisialta agus ar mó a luach saothair ná tuarastal uasta ard-oifigigh

feidhmiúcháin sa Státseirbhís (an gnáth-scála). Tá feidhm acu freisin maidir le comhairleoirí speisialta a cheapar de bhun alt 11 den Acht um Bainistíocht na Seirbhíse Poiblí, 1997.

3. Déanfaidh comhairleoir speisialta, tráth nach déanaí ná an 31 Nollaig gach bliain, ráiteas ar leasanna (mar a thuairiscítear in Aguisín 2 de na Treoirlínte seo) a thabhairt don Choimisiún um Chaighdeáin ar ráiteas é a chlúdaíonn an tréimhse ón 1 Eanáir (nó ón dáta tosach feidhme, más déanaí) suas go dtí an 31 Nollaig an bhliain roimhe sin. Is í an fhaisnéis is ceart a bheith sa ráiteas ná faisnéis a bhfuil eolas iarbhír ag an comhairleoir speisialta uirthi agus a bhaineann lena leasanna féin agus le leasanna a chéile nó a céile nó linbh de chuid céile, ar faisnéis í a d'fhéadfadh tionchar ábhartha a imirt ar an gcomhairleoir speisialta le linn feidhmeanna na comhairleoireachta speisialta a chomhlíonadh nó i ndáil leis an gcomhlíonadh sin.
4. Más rud é go scoirfidh duine, ar aon chúis, de bheith ina chomhairleoir speisialta nó ina comhairleoir speisialta, soláthróidh an duine ráiteas ar leasanna (lena n-áirítear leasanna céile nó linbh) a sholáthar don sealbhóir oifige agus don Choimisiún um Chaighdeáin laistigh d'ocht lá is fiche ó dháta an scortha. Chlúdódh ráiteas den sórt sin an tréimhse ón 1 Eanáir, nó ón dáta tosach feidhme, más déanaí, sa bhliain lena mbaineann suas go dtí dáta an scortha.
5. Tá sé de cheangal ar chomhairleoir speisialta freisin ráiteas a thabhairt don sealbhóir oifige agus don Choimisiún um Chaighdeáin i gcás ina dtagann feidhm shonrach chun bheith comhlíonta ag an gcomhairleoir speisialta agus go bhfuil leas ábhartha aige nó aici, nó ag duine bainteach, san ábhar lena mbaineann an fheidhm. Is ceart an ráiteas a thabhairt a luaithe is féidir. In imthosca den sórt sin, ní chomhlíonfaidh an comhairleoir speisialta an fheidhm mura bhfuil cúiseanna maithe ann chun déanamh amhlaidh. Más rud é go mbeartaíonn an comhairleoir speisialta an fheidhm a chomhlíonadh, déanfaidh sé nó sí, sula ndéanfaidh sé nó sí amhlaidh, nó mura féidir sin le réasún, i ndiaidh déanamh amhlaidh, ráiteas ar na cúiseanna maithe a sholáthar don sealbhóir oifige agus don Choimisiún um Chaighdeáin.
6. Tabharfaidh comhairleoir speisialta gealltanais nach ngabfaidh sé nó sí d'aon cheird, slí bheatha, gairm nó obair eile a bhféadfaí a thuiscint aisti le réasún go bhféadfadh sí cur isteach ar ról an chomhairleora speisialta nó a bheith ar neamhréir leis an ról sin.
7. Meastar gur coinníoll é a ghabhann le ceapachán nó le fostaíocht comhairleora speisialta go ndéanfaidh an duine de réir na gceanglas atá leagtha amach i míreanna 3 go 6 thuas.

Doiciméid a leagan faoi bhráid Thithe an Oireachtais

8. Ní mór don sealbhóir oifige na doiciméid seo a leanas a bhaineann le comhairleoir speisialta dá dtagraítear i mír 2 thuas a leagan faoi bhráid gach Tí den Oireachtas:
 - (i) ráiteas ar cháilíochtaí an duine ar cáilíochtaí iad a bhaineann leis an gceapachán mar chomhairleoir speisialta,
 - (ii) cóip d'aon ráiteas ar a leasanna féin atá tugtha ag an gcomhairleoir speisialta don sealbhóir oifige *[is ceart a thabhairt do d'aire go bhféadfaidh comhairleoirí speisialta, chun gur féidir ráiteas ar leasanna an chomhairleora speisialta féin, agus an méid sin amháin, a leagan faoi bhráid na dTithe, foirmeacha ar leithligh a thabhairt ina bhfuil ráiteas ar a leasanna féin agus ráiteas ar leasanna de chuid céile nó linbh. Ní gá na ráitis a bhaineann le céilí nó le leanaí a leagan faoi bhráid ceachtar Teach den Oireachtas.]*
9. Déantar na doiciméid seo a leanas a leagan faoi bhráid gach Tí i gcás gach comhairleora speisialta, is Cuma cén tuarastal atá ann:
 - (i) cóip den chonradh nó ráiteas i scríbhinn ar na téarmaí agus ar na coinníollacha ar fúthu a ghníomhaíonn, nó an ghníomhaigh, an duine mar chomhairleoir speisialta,
 - (ii) ráiteas i dtaobh an gaol leis an sealbhóir oifige an duine.

Nóta: *Ceanglais aon uaire seachas ceanglais bhliantúla atá sna ceanglais i mír 8(i) agus i mír 9 thuas. Ní chaithfí na doiciméid a leagan faoi bhráid na dTithe níos mó ná uair amháin ach amháin i gcás athrú suntasach a bheith tagtha ar an bhfaisnéis atá le soláthar. Is féidir neamhshuim a dhéanamh de mhéaduithe ginearálta pá chun na críche seo.*

10. Ní mór don sealbhóir oifige na doiciméid a thuairiscítear i míreanna 8(i) agus 9 thuas a leagan faoi bhráid gach Tí den Oireachtas tráth nach faide ná 60 lá tar éis an duine a cheapadh nó a fhostú chun gníomhú mar chomhairleoir speisialta.
11. I gcás aon ráitis bhliantúil ar leasanna comhairleora speisialta, is é sin le rá a leasanna féin, mar a thuairiscítear i mír 3 thuas, ar ráiteas é atá tugtha do shealbhóir oifige, ní mór don sealbhóir oifige é a leagan faoi bhráid an dá Theach tráth nach déanaí ná 60 lá tar éis an 31 Eanáir i.e. tráth nach déanaí

ná an 1 Aibreán de ghnáth (nó an 2 Aibreán i mbliain bhisigh).

12. Ní mór don sealbhóir oifige aon ráiteas ar leasanna arna thabhairt ag comhairleoir speisialta an tráth a fhágann sé nó sí an post, mar a thuairiscítear i mír 4 thuas, a leagan faoi bhráid gach Tí laistigh de sheasca lá ón dáta a fhaightear é.
13. I gcás ina scoirfidh duine de bheith ina shealbhóir oifige nó ina sealbhóir oifige, ní mór dó nó di, laistigh de sheasca lá ón dáta a fhaightear aon ráiteas ar leasanna comhairleora speisialta, is é sin le rá a leasanna féin, ar ráiteas é a thug an comhairleoir speisialta don sealbhóir oifige an tráth a foirceannadh ceapachán de bharr an scortha sin, mar aon le haon ráiteas bliantúil nó ráiteas eile de chuid comhairleora speisialta ar a leasanna féin nach raibh leagtha faoi bhráid na dTithe cheana féin tráth fágála na hoifige, a leagan faoi bhráid gach Tí.
14. Baineann an ceanglas i mír 13 thuas freisin le doiciméid nár leagadh faoi bhráid na dTithe cheana agus a bhaineann le ceapachán nó fostaíocht comhairleora speisialta agus le cáilíochtaí comhairleora speisialta agus a bhaineann le ceist i dtaobh an gaol leis an sealbhóir oifige an comhairleoir speisialta.
15. I gcás ina bhfaigheann sealbhóir oifige bás, ní ina n-éiríonn sé nó sí éagumasaithe, is faoin Taoiseach atá sé ansin doiciméid a bhaineann lena chomhairleoirí speisialta nó lena comhairleoirí speisialta a leagan faoi bhráid na dTithe.
16. Tá an nós imeachta maidir le doiciméid a leagan faoi bhráid Thithe an Oireachtais measartha simplí – baineann Ciorclán Rúnda na Roinne Airgeadais 3/78 leis an ábhar seo. Is féidir an fhoirm atá le cur in éineacht le doiciméid ar fáil ó Oifig an tSoláthair; is ceart é a bheith ar fáil freisin laistigh de gach Roinn. Is ceart trí chóip de gach doiciméad atá le leagan faoi bhráid na dTithe, mar aon leis an bhfoirm chuí, a chur chuig Cléireach gach Tí; is ceart ‘don Leabharlannaí’ a mharcáil ar an gclúdach.
17. D’fhéadfadh sé gurb é an ráiteas bliantúil ar leasanna comhairleora speisialta, is é sin le rá a leasanna féin, an t-aon doiciméad amháin a bheidh le leagan faoi bhráid na dTithe gach bliain más rud é go ndearnadh na doiciméid a bhaineann le cáilíochtaí agus le téarmaí an cheapacháin nó na fostaíochta agus leis an gceist i dtaobh an gaol an duine a leagan faoi bhráid na dTithe bliain roimhe sin agus gan aon athrú suntasach a bheith tagtha ar an bhfaisnéis atá ann.